

Koldingbogen

ÅRSTAL: 2003

FORFATTER: Inge Thiele Andersen

TITEL: Skotøjsforretningen A/S Marius Mogensen.

KORT RESUME: Om ejeren Arnold Thielse Mogensen og skotøjforretningen Jernbanegade 25 i biblioteksbygningen.

SKOTØJSFORRETNINGEN A/S MARIUS MOGENSEN

AF INGE THIELE ANDERSEN

Min far, Arnold Thiele Mogensen, døde den 8. februar 2001, knap 94 år gammel. Mange lidt ældre koldingensere kan måske huske far som ejer af skotøjsforretningen A/S Marius Mogensen, som havde til huse i Jernbanegade 25 i biblioteksbygningen. I dag er der bibliotek i fars forretning, og det var med en mærkelig følelse, jeg første gang trådte ind i de lokaler, som nu er biblioteksekspedition, og som jeg husker med reoler fra gulv til loft, fyldt med æsker med herre-, dame- og børnefodtøj. Jeg kan endnu huske lugten af læder og sværte, men især lugten i kælderen fra et utal af gummistøvler. Nu er der toiletter.

Far var ud af en skohandlerfamilie, hvor både hans far, onkler og fætre havde skotøjsforretninger, i henholdsvis Odense, Horsens, Vejle og København. Aktieselskabet Marius Mogensen blev stiftet 1. februar 1927 med hjemsted i Kolding og ifølge vedtægterne med det formål „at drive Handel en gros og en detail i Særdeleshed med Skotøj“. Stifterne var skotøjshandlerne Marius Mogensen, Kolding (min farfar), Johannes Martinus Mogensen, Odense (farfars broder) og Augustinus Antonsen Nielsen, Horsens (min farfars svoger). Disse tre bestyrelsesmedlemmer var tillige aktionærer, og aktiekapitalen var på 20.000 kr. Selskabet overtog samtidig en forretning grundlagt i 1923 af min farfar, som lod sit navn indgå i det nye aktie-

selskab. 1. maj 1939 flyttede forretningen fra Jernbanegade 36, hvor nu Arbejdernes Landsbank ligger, til lejede lokaler i den nyopførte biblioteksbygning i forretnings- og kontorfløjen ud mod Jernbanegade. Lejemålet omfattede 353 m² butik i stueetagen samt 300 m² kælder. Lejemålet ophørte 1. april 1973, da biblioteket skulle bruge alle lokalerne til biblioteksformål.

Forretningen, hvis vareområde var skotøj og artikler til skopleje, blev også i mange år kaldt Fabrikernes Udsalg – det stod faktisk længe på gummimåtten foran indgangen. Men navnets anvendelse som firmanavn for et aktieselskab ville ikke kunne antages „dels af Hensyn til allerede anmeldte Firmaer med samme Navn, dels på Grund af Navnets for omfattende Karakter“ (Aktieselskabs-Registerets skrivelse til selskabet af 25. august 1938).

Forretningen var et familieaktieselskab, og i bestyrelsen sad altid nære familiemedlemmer. I 1929 indtrådte min far og i 1936 min fars svoger, Johannes Tolstrup Christensen, i bestyrelsen. Onkel Johannes sad faktisk i bestyrelsen lige til selskabets ophør, ligesom jeg som bestyrelsesmedlem deltog i den afsluttende generalforsamling. I 1948 forhøjedes aktiekapitalen til 100.000 kr., og selskabet gav gennem alle årene et pænt udbytte til aktionærerne.

Far var handelsuddannet hos skohandler Søren Broch i Odense 1921-24, havde frekventeret bogholderikurser, blev ekspedient hos faderen, senere bogholder, hvorefter han blev optaget som kompagnon. Far blev forretningsfører i 1940 og eneindehaver i 1951.

Min mor, Carla Mogensen, f. Olsen, der døde i maj 1973, kom fra Odense. Den livlige frøken Olsen med de kønne blå øjne blev ansat i forretningen som ekspeditrice i 1929 og blev i 1932 gift med den mere stille unge Mogensen. „Jobsamtalen“ med principalen, som det hed dengang, min farfar, fandt sted i marts 1929 på Odense Banegård i vestibulen kl. 8 om aftenen. I den skriftlige „indkaldelse“ beskriver min farfar sig som „middelhøj,

noget svær, blaa Ulsters, Skindhue med sort Pels-B.(esætning)“. Hvad der blev talt om ved dette møde, har vi aldrig fået at vide, men et er sikkert, farfar og mor havde gennem hele livet et meget fint forhold til hinanden.

Far byggede i 1936 en villa på Immanuelsvvej 20 i Koldings sydlige bydel og forlod den først i november 2000 for at flytte til plejecentret Dreyershus. Far og mor fik tre børn: Hanne i 1934, Inge i 1938 og Søren i 1941. I 1948 købte far et sommerhus i Hejlsminde, et lille primitivt hus med en pragtfuld beliggenhed helt ned til Lille Bælt. Dette rare sted var af og til mål for forretningspersonalets sommerudflugt. Vi tre søskende er nu

bosat i henholdsvis Birkerød, Viborg og Hadsten og har i dag intet med skotøjshandel at gøre.

Gamle koldingensere kan måske også huske min farfar, som døde i 1951, kun 70 år gammel. Han var en dejlig farfar, der forgudede sine børnebørn med gaver og fortalte fornøjelige historier – også mindre pæne – fra sin skoletid. Farfar, der var født i Løsning ved Horsens, var oprindeligt beslagsmed og arbejdede som ung på Flensborg Skibsværft. Han havde også været uldgyde, men som skotøjshandler rejste han fra by til by. I Horsens, Slagelse, Randers, Hjørring, Vejle og Odense havde han været, inden han slog sig fast ned i Kolding. Han åbnede forretninger i de mange byer. Varigheden kunne være fra 14 dage og opefter, afhængig af hvornår varerne var solgt, eller han selv gik fallit. I Kolding kom der bedre orden i pengesagerne, og min far fik lært bogholderi hos Carl Jensen, der var bankmand og for øvrigt sad som revisor i selskabet fra stiftelsen til 1946. De boede begge på „Overbakken“, en stor to-familiesvilla på Haderslevvej, som farfar ejede. Farfar var for øvrigt i tidens løb ejer af flere ejendomme i Kolding og under krigen af en landejendom i Jordrup.

Far, og farfar i øvrigt, havde altid bil, og den jeg husker bedst var fars Vauxhall 12, som dog stod opklodset under krigen, men som derefter bragte os rundt på de dejlige årlige ture rundt i landet. Bilen var aktieselskabets, men privatkørslen medførte næsten hvert år torskogilde hos skattevæsenet. Vi besøgte på turene mange af datidens skotøjshandlere og så på mange skotøjsvinduer – alt for mange. Det gav måske far ny inspiration til sin egen forretning. Far var medlem af

Danmarks Skohandlerforening, Skotøjshandlernes Brancheforening og sad i bestyrelsen som kasserer for Sydjyllands Skohandlerforening. Far kendte derfor en del branchefolk.

Far holdt af penge, tal og regnskaber. Ude i butikken sad far gerne ved kasseapparatet, et stort monstrum med knapper, papirruller og en stor skuffe til mønter og sedler. Det larmede ved hver betaling, men det var en lyd, far kunne lide. Far ekspederede dog også i travle perioder.

Men allerhelst sad far i sit kontor med prøverum ved siden af. Kontoret var et næsten helligt sted, og når jeg kom for at besøge far for at aflevere eller bede om et eller andet, var det altid med en vis respekt, jeg trådte ind. På en stor og bred pult lå to mægtige hovedbøger opslået til daglig benyttelse ved bogføringen, „mit italienske bogholderi“, sagde far. Far havde godt nok en regnemaskine, men de lange kolonner blev regnet efter i hovedet, og far var meget dygtig og hurtig til at lægge sammen, blyanten løb hurtigt ned langs kolonnerne. En anden imponerende

Far ved sit skrivebord. Foto: N. Lisberg.

færdighed, far havde, var at tegne lodret, lige linie ned gennem en side ved at holde blyanten fast i en speciel vinkel.

Fars skrivebord var fyldt med regne- og kalkulationsmaskine, telefon, skrivetøj, vareprøver, regninger og fakturaer. Bagved far var en skrivemaskine og et enormt penge-skab med et hjul, der kunne aktivere de store låsepaler i døren. Her lå fars og familiens private papirer og dagens omsætning. Prøve- rummet var til de handelsrejsendes skoprøver. De rejsende optog far meget. En af dem, Ejnar Rasmussen fra København, havde mor og far et særligt forhold til. Når han kom hjem til os om aftenen på Immanuelvej til lidt god mad, deltog vi søskende gerne, og så blev der fortalt historier fra hovedstaden. Endnu husker jeg skomærker som Tiger Sko, Panther, Wedela og Alsboe, Hertz, Sparta, Köhler, Angulus, Tretorn og Salamander.

Efter lukketid blev kassen gjort op sammen med frøken Vestergaard. Kassen skulle stemme på øre, og det kunne tage lang tid at finde en 10-øres fejl. Det hørte for far med til dagens pligter at aflægge farmor, der var blevet enke i 1951, et besøg i Domhusgade 1 og fortælle om dagens omsætning. Farmor smilte altid anerkendende. Farmor, født Thiele og født og opvokset syd for grænsen, døde i 1964 knap 91 år gammel.

Far følte sig tryk på sit kontor og i sin forretning. Men engang gik det galt. Under et udsalg, hvor far forlod sit kontor for at hjælpe ved kassen en times tid, var pengekassen taget ud af det åbne pengeskab og tømt for 10.000 kr. Jeg tror, far længe ærgrede sig over sin forsømmelighed med opbevaring af kon-tanter, noget lignende skete aldrig igen.

Mad- og kaffepauser blev nydt i kælderen

ved et stort langbord med voksdug placeret blandt reoler og udpakningsbord. Far sad altid for bordenden, vel nok i den bedste stol med armlæn. Der var altid en god stemning med smil og latter. Efter vores konfirmation sagde personalet pludseligt De til os, hvilket følte meget mærkeligt. Men især de af ekspeditricerne, vi havde kendt længst, Tinne, frøken Vestergaard og frøken Hansen, fulgte med i vor skolegang, gymnasietid, uddannel-se og senere karriere. Det var rart at mærke. I kælderen lå også personalets rum med skabe til hver, et lille tekøkken og toilet.

Da kælderen lå lavt i forhold til grund-vand og kloak, opstod der et problem ved kraftig regn og oversvømmelse på havnen. Så pressedes beskidt vand op i toilet-kummen. Derfor blev der hver aften efter lukke-tid sat en „prop“ i toilettet, det så helt Storm P. sk ud. Man havde udgang fra kælderen til ejendommens cykelkælder og derfra opgang til gaden. Men allerbagest i cykelkælderen lå der et rum, et sandt eventyrland.

Det var dekoratørrummet. Et butiksvin-due var bygget op i fuld størrelse, og så kunne dekoratøren gå i gang med at skabe en sko-udstilling med forskelligt blikfang alt efter årstiden. Der lå en mængde dekorationsma-teriale, og det var meget spændende at se på og tage i hænderne. Et stort fotografi af mors sorte cocker spaniel, „Jessie“, blev engang brugt som blikfang til Hushpuppies hjemme-sko, det så sødt ud. Noget af julepynten hængte vi senere på vores juletræ på Imma-nuelvej, men det så lidt forkert ud, pynten var for stor. Far havde i mange år fast dekora-tør til alle sine ti vinduer, men far var for øvrigt selv en habil dekoratør og havde en smuk skilteskrift.

Forretningen, som den så ud langt op i 1950erne. Johs. Tolstrup Christensen siddende yderst til venstre. Far ses stående bagest.

Personale og ejere ved en sammenkomst. Yderst til venstre frøken Vestergaard og Tinne, nr. 3 fra venstre min farfar, Marius Mogensen, yderst til højre står min mor, nr. 2 fra højre siddende min farmor, nr. 5 fra højre min far, til venstre for far frøken Hansen, bemærk for øvrigt damernes hvide sko.

Fredagen var en lang arbejdsdag, idet der var åbent til kl. 20. Fars madpakke, som mor smurte forinden, skulle bringes ned i forretningen til kl. 17.30. Enten kom forretningens cykelbud og hentede den, eller også gik en af os (jeg gik tit) derned. Det var altid et afbræk i lektielæsningen, og så var det spændende og dejligt mørkt at gå over Munketrappen, den nu forsvundne gangbro over jernbanen. Vi spiste altid hjemme varm middagsmad med to retter midt på dagen, hvorefter far tog sig en lang lur. Vi kunne dog

ikke nå hjem fra skole til spisningen, så maden blev holdt varm over gasblusset på en asbestplade. I dag spiser jeg aldrig opvarmet mad med sovs med skind på.

Fars forretning blev beskadiget under krigen natten til den 20. marts 1945 efter schalburgtage af Politikens Telegramhal, kiosken ved siden af fars butik. Jeg husker natten med en masse skyderi og eksplosioner fra byen, og det var et frygteligt syn, der mødte os dagen efter. Legetøj og blade fra kiosken lå inde i fars butik, da væggen til kiosken var

Butiksfacaden med trævinduer.

væltet ind til far. Vi kastede længselsfulde blikke til legetøjet, men fik strenge ordrer på ikke at røre noget. Forretningen fik nu træ for vinduerne med en lille glarsude i. Det så trist ud.

Under og efter besættelsen var der maksimalsko, maksimalpriser og råvareknaphed at trækkes med, og der kom lærredssko, tennis-sko og klip-klapper. Der var stor efterspørgsel efter disse sko, så stor, at far måtte have politi til at dirigere kundestrømmen. Det var ellers et arbejde at kridte disse lærredssko sommeren igennem. De skulle helst være kridhvide.

En naturkatastrofe ramte engang i 50'erne Kolding og omegn, hvor en skypumpe hærgede med et efterfølgende skybrud, og fars kælder blev derved oversvømmet. „Prop-pen“ i toilettet i kælderen holdt nogenlunde, men vandet strømmede fra nabokælderen gennem et rør ind i fars kælder. Der var vand over hele gulvarealet i 2 centimeters højde, vandet nåede lige knapt de nederste hylde. Hele familien deltog natten igennem

med zinkbaljer, spande og skovle med at holde vandet under hyldehøjde, og det lykkedes. Falck kom tidligt om morgenen og sugede det sidste op. Desværre tog de herved den sidste ilt, så far og en Falckmand måtte op i den friske luft så hurtigt som muligt. Vi var godt trætte alle sammen. Heldigvis havde genboen, købmand Riberholdt Thomsen (kaldet Ribber Rabber), forsynet os med drikkevarer.

Julen i forretningen var helt speciel. Dekoratoren pyntede flot og idérigt de ti store vinduer, og julemåneden gav rigtig god handel. Der var lange arbejdsdage, og søndagen før jul, hvor der var åbent fra kl. 16-20, var noget ganske særligt. Vi tre børn og mor hjalp til. Mor var fantastisk til at pakke en skotøjsæske ind i julepapir med bånd og bærepind i. Jeg stod en jul ved pakkebordet og lurede mor kunsten efter. Men i stedet fik jeg min første og eneste ekspedition.

Bag pakkebordet stod hylden med kameluldshjemmesko. En kunde bad om et bestemt nummer, og jeg tog dem ned, skrev regning ud (med kopier til kasse og pakkebord), pakkede ind og udleverede pakken. Jeg var meget stolt. Min søster Hanne var udklædt som julemand og gav børnene bolsjer og karameller.

Efter lukketid om søndagen før jul samlede hele personalet (der kunne være op til 14) med far som vært på Saxildhus til øl og vand, smørrebrød og kaffe med likør og cognac. Mor og vi børn var også med, og det blev altid til en hyggelig aften.

Der var også andre skotøjsforretninger i Kolding, og i Jernbanegade lå „City“ og „Perfekt“, og man skulede lidt til hinandens priser. Men far havde et meget bredt og dybt

waresortiment og tiltrak derfor en bred del af byens og oplandets beboere. „Bondeforretningen“ blev den vist kaldt af nogle. Men fars kunder efterlevede et gammelt skilt op-hængt ved kassen, hvorpå der stod: KUN MOD KONTANT.

Fars butik blev fra 60'erne og opefter for- andret i takt med tidens mode. Der blev mere selvvalg, men jeg foretrækker langt den gamle butik med magelige stole og tabu- retter til at sætte foden op på, og hvor der også var plads til ekspeditricen. Et lille hvil kunne jo være tiltrængt under travlhed.

Fars ophørsudsalg og afviklingen af forret- ningen og aktieselskab var et sørgeligt kapi- tel. Det faldt sammen med mors sygdom og død og Jens Holms Biblioteksfonds retssag mod selskabet om lejemål og erstatning. Det var en slem tid for far, han talte ikke så me- get om det. Far var jo af natur lidt indeslut- tet, men da endelig vandene havde lagt sig, fandt far sig en ny tilværelse med gamle be- kendte fra forretningen, men hvor nye også kom til.

Ja, fars skotøjsforretning var det økonomi- ske grundlag for vores familieliv i Kolding og Hejlsminde, for vore skoleår og for vore se- nere uddannelser. Vi er tre søskende, som med glæde tænker tilbage på de gode tider i en butik, der var gammeldags ledet, med en udstrakt service og venlighed over for kun- derne og med et yderst loyalt personale. Vo- res mange besøg i Kolding er nu med vores fars død stort set slut, og det er faktisk ret vemodigt. Men vi tillader os dog stadig små ferier i eller omkring Kolding, vores barn- domsby, hvis udvikling vi har fulgt – og sta- dig følger.

KILDER:

Privat foto-, brev- og avisudklipssamling.

Vedtægter og forhandlingsprotokol for A/S Marius Mogensen.

Kolding Byret: Domsudskrift af 26. oktober 1972.

De danske sko- og lædererhverv. Faglig, biogra- fisk håndbog for de organiserede erhvervsdriven- de inden for håndværk, handel og industri i sko- og lædererhvervene i Danmark. Udarbejdet i samråd med erhvervenes institutioner og organi- sationer. Faglig redaktion: Jørgen Bach og Børge Borg. Biografisk redaktion: Adolph Andersen, København. Forlaget Liber 1963. Bind 1-2.